

אי תנא קמא אפילו שאר שטרות נמי –

If it is the קמא; even by other שטרות it should also be כשר

OVERVIEW

Our גיטין ruled that an עד כותי is פסול for all שטרות except ושחרורי נשים. The ת"ק cites a גמרא regarding eating the מצה of a כותי. The ת"ק maintains that it is מותר, while רשב"ג states that it is אסור, while ר"א maintains that it is מותר. (החזיקו בה), they are more careful in its observance than a ישראל. Initially the גמרא has a difficulty reconciling the גמרא with our משנה. According to the ת"ק all שטרות should be כשר¹, according to ר"א even גט אשה should be פסול, and according to רשב"ג it should depend on whether they were החזיקו (to testify truthfully) or not. Tosfos discusses what are the views of the ת"ק ורשב"ג in cases where it is only כתיבה (in the תורה) or only אחזוק (by the כותים), .

אומר רבינו יצחק דמשמע דלתנא קמא מהניא כתיבה לחודיה אף על גב דלא אחזוק –
The ת"ק says that it seems from this גמרא that according to the ת"ק if a particular law is written in the תורה, that alone (even if it was not established that they observe it), is sufficient to assume that the כותים observe it.

Tosfos explains how he arrived at this conclusion:

מדלא קאמר אתנא קמא אי דאחזוק כולי² כדקאמר ארבן שמעון בן גמליאל –
Since the גמרא did not ask regarding the ת"ק (as it asked regarding רשב"ג); 'let us see, if it is אחזוק, etc. that the כותים are scrupulous in not testifying falsely then they should be believed by all שטרות. The גמרא did not ask that, because according to the ת"ק there is no requirement for the כותים to be אחזוק –

ואם כן פשיטא ליה לש"ס דמצה לא אחזוק –
And therefore (since the גמרא did not bring up the issue of אחזוק, for it is irrelevant according to the ת"ק), it is obvious to the גמרא that the כותים were not אחזוק in the observance of מצה. Tosfos immediately explains himself –

פירוש אין ידוע אי אחזוק –

¹ There should be no difference between מצה (which is written in the תורה) and bearing false witness (which is also written in the תורה). The כותים should be trusted in both cases.

² When the גמרא was attempting to reconcile the ת"ק of מצה with our משנה of עד כותי it merely stated that according to the ת"ק a כותי should be כשר. It did not ask however that the כשרות of a כותי for an עד should depend on whether the כותים were אחזוק to testify truthfully. The reason the גמרא did not mention this is because it is irrelevant; since כתיבה (שטרות) is עדות that is sufficient to believe the כותי עד.

The meaning³ of לא אחזוק is that it is not known to us whether the כותים are
מצה – **אחזוק** in regards to

לא אחזוק is מצה the גמרא assumes that תוספות explains how he concluded that

דאי מצה כתיבה ואחזוק מנא ליה לש"ס דכתיבה לחודיה מהניא לתנא קמא⁴ –

For if מצה is אחזוק and כתיבה, how did the גמרא derive that כתיבה alone is
sufficient according to the ת"ק.

לא אחזוק is מצה the גמרא that תוספות brings an additional proof that it is obvious to

וכן משמע בפרק קמא דחולין (דף ד,א) דמעיקרא מוקי פלוגתייהו⁵ בכתיבה ולא אחזוק –
And so it also⁶ seems from the גמרא in the first פרק of חולין, where
initially the גמרא established the dispute between the ת"ק and רשב"ג in a
case of כתיבה (in the תורה) and לא אחזוק (by the כותים) –

דלתנא קמא מהניא ולרבן שמעון בן גמליאל לא מהניא⁷ –

that according to the ת"ק it is sufficient and according to רשב"ג it is
insufficient. The גמרא there continues -

ופריך האי כל מצוה שהחזיקו בה אם החזיקו בה מיבעי ליה⁸ –

And asks; ‘what is this statement by רשב"ג that “every מצוה which the כותים
were מחזיק” they are very scrupulous in its observance’; instead רשב"ג
should have said, “if the כותים were מחזיק”, etc’. This concludes the citation
from the גמרא in חולין תוספות continues with his proof -

משמע דלא ידיע לן אי אחזוק בה מדקאמר אם אחזוק בה מיבעי ליה –

³ When תוספות stated that מצה לא אחזוק that פשיטא ליה להש"ס he certainly did not mean that we are sure that
מותרת is מצת כותי (meaning we know they are not observant), for then how can the ת"ק rule that לא אחזוק

⁴ We know that כתיבה לחודיה מהניא since the גמרא did not ask according to the ת"ק, ‘let us see whether
testifying falsely is אחזוק or not’; proving that אחזוק is irrelevant (otherwise the גמרא would have asked it).
The fact the גמרא did not ask it proves to us that the גמרא assumed that מצה was not אחזוק, and nevertheless
מצת כותי is permitted. Therefore an עד כותי (which is also כתיבה) should be כשר regardless if it is אחזוק.

⁵ The גמרא there asked that (seemingly) both the ת"ק and רשב"ג agree that מצת כותי is מותרת, so what is their
מחלוקת. The גמרא answered that their מחלוקת is by [other] cases where it is אחזוק.

⁶ תוספות offers an additional proof that מצה is אחזוק, because later (see [on תוספות] footnote # 20) (נח"מ) will reject the previous proof.

⁷ According to this answer, רשב"ג is stricter than the ת"ק. According to the ת"ק even כתיבה alone is sufficient
(אחזוק we do not require), however according to רשב"ג it is necessary that it is אחזוק.

⁸ The expression כל מצוה שהחזיקו וכו' indicates that רשב"ג is more lenient than the ת"ק, by saying that as long
as it is אחזוק that is sufficient (even if it is not כתיבה). However, according to the answer the גמרא gave
previously (that כתיבה ולא אחזוק איכא בינייהו), then רשב"ג is stricter than the ת"ק. Therefore the גמרא asks that
if we assume that רשב"ג is stricter, the expression of רשב"ג should have been that if החזיקו then it is מהני
however if it is not החזיקו then it is not מהני (even if it is כתיבה). This would show the strictness of רשב"ג, as
opposed to the expression of כל מצוה וכו' which indicates that רשב"ג is more lenient. This is the thrust of the
גמרא's question there.

It seems from this question that it is unknown to us whether the כותים were מחזיק in מצה מצה, since the גמרא stated that רשב"ג should have said אם אחזק.⁹

In conclusion: תוספות maintains that regarding מצה it is inconclusive whether the כותים were מחזיקו במצות מצה or not. [This is referred to as לא החזיקו.]

תוספות asks:

וקשה דלמאי דמסיק התם דאחזק בלא כתיבה איכא בינייהו –

And there is a difficulty; for according to the conclusion of the גמרא there (in מסכת חולין) that the difference between the ת"ק and רשב"ג is in a case where it is אחזק (by the כותים) but not written (in the תורה) –

דלתנא קמא לא מהני ורבן שמעון בן גמליאל לטפויי אתא למימר דמהני –

Where according to the ת"ק it is not מהני (since it is not כתיבה), but רשב"ג comes to add and be more lenient saying that אחזק בלא כתיבה is מהני. This concludes the citation from the גמרא. תוספות continues with his question –

מנא ליה דלא מהני לתנא קמא –

From where does the גמרא derive that אחזק בלא כתיבה is לא מהני according to the ת"ק; for¹⁰ –

כיון דכתיבה לחודיה מהני אף על גב דלא מהני לרבן שמעון בן גמליאל כדמשמע הכא. Since כתיבה alone is מהני¹¹ (according to the ת"ק), even though כתיבה alone is not מהני according to רשב"ג, as it seems from the גמרא here¹², therefore it is –

כל שכן דמהני חזקה לחודה דעדיפא דמהני אף לרבן שמעון בן גמליאל –

Certain that חזקה alone is מהני according to the ת"ק, since חזקה is superior to כתיבה for חזקה alone is מהני even according to רשב"ג who maintains that כתיבה alone is not מהני (so according to the ת"ק who maintains that כתיבה alone is מהני, so certainly חזקה alone is מהני).¹³

⁹ תוספות derives this from the expression which the גמרא prefers, namely אם החזיקו (regarding מצה); this indicates that concerning מצה it is doubtful whether the החזיקו or not, for if it were certain that מצה is אחזק then the question should have been ליה מבעי ליה, הוואיל והחזיקו בה מבעי ליה, but not ליה מבעי ליה, אם החזיקו בה מבעי ליה.

¹⁰ תוספות will now explain that the assumption should be that אחזק לחודיה מהני according to the ת"ק.

¹¹ תוספות premise is that מצה is אחזק and nevertheless it is מותר according to the ת"ק, indicating that כתיבה alone is מהני. This forms the basis of תוספות question.

¹² The גמרא states here (according to רשב"ג) regarding שטרות (which is כתיבה that one may not testify falsely) that if it is לא אחזק then an עד כותי should be פסול by all שטרות.

¹³ If we would maintain however that מצה is (also) אחזק, then תוספות has no question, because there is no proof that the ת"ק maintains that כתיבה לחודיה מהני. This undermines the entire כ"ש.

rejects an anticipated solution to this question:

– **ודוחק לומר אף על גב דממילתא דתנא קמא אין להוכיח דלא מהני חזקה לחודיה**

And it is awkward to answer, even though that we cannot prove from the words of the ת"ק that חזקה alone is not מהני (as just showed) –

– **מכל מקום יש לדקדק מרבן שמעון בן גמליאל דאתא לטפויי חזקה לחודה**

Nevertheless we can infer from רשב"ג who is coming to add that חזקה alone is sufficient –

– **מכלל דלתנא קמא לא מהני**¹⁴

This implies that according to the ת"ק חזקה alone is לא מהני. This answer is a דוחק.¹⁵ The question remains from where did the גמרא derive according to the ת"ק that חזקה לחודיה לא מהני!

answers:

– **ונראה לרבינו יצחק דלמסקנא דהתם מצה כתיבה והחזיקו בה**¹⁶

And it is the view of the ר"י that according to the conclusion of the גמרא there (in חולין), חזקה alone is מצה and also the כותים were¹⁷ **החזיקו בה** –

– **והשתא יש להוכיח מתנא קמא גופיה דחזקה לחודה לא מהניא**

So now we can prove from the ת"ק himself that חזקה alone is לא מהניא

– **מדנקט מצה דכתיבה ואחזוק**

Since the ת"ק mentioned his view by מצה which is ואחזוק, כתיבה, this proves that לא מהניא is אחזוק לחודה –

– **דאי חזקה לחודה מהניא הוה ליה למינקט שחיטה**¹⁸ **דליכא אלא חזקה לחודה**

For if the ת"ק maintains that חזקה לחודה מהניא, then the ת"ק should have mentioned that כותים can be trusted for שחיטה where there is only חזקה and no כתיבה. The reason they did not mention שחיטה is because by שחיטה even though it is אחזוק, but since it is not כתיבה, the ת"ק will maintain that it is לא מהניא.

¹⁴ If חזקה alone is מהני according to the ת"ק then רשב"ג should have just stated that חזקה לחודיה לא מהני.

¹⁵ It is a דוחק because the כ"ש mentioned previously indicates that the ת"ק maintains מהני חזקה לחודיה. Alternately (see footnote # 14.) רשב"ג could not have just said לא מהני for then we would not have known that חזקה לחודיה מהני, therefore he said כל מצוה שהחזיקו which reaches מהני אחזוק לחודיה and לא כתיבה. [This alternate answer applies even according to the מסקנא of תוספות (see footnote # 27) that the מחלוקת between רשב"ג and the ת"ק is whether כתיבה or אחזוק is greater; thereby invalidating the various כ"ש.]

¹⁶ Even though initially (when the גמרא stated that חזקה בינייהו איכא אחזוק בלא כתיבה, which was followed by the question of ליה מיבעי, (אם החזיקו מיבעי ליה), the גמרא assumed that מצה was החזיקו; however, according to the מסקנא that חזקה בינייהו איכא כתיבה then חזקה is ואחזוק מצה. This explains the statement of רשב"ג that since מצה is אחזוק there is no need for כתיבה.

¹⁷ It will be necessary to say that our גמרא which assumes that חזקה לחודיה מהני (see תוספות previously [footnote # 4]); it is not because מצה is אחזוק ולא כתיבה but rather as תוספות will shortly explain.

¹⁸ The laws of שחיטה are not explicitly written in the תורה (as opposed to מצה). See 'Thinking it over' # 1.

We have now concluded that **מהני** is **אחזוק בלי כתיבה** according to **רשב"ג** but not according to the **ת"ק**, and that **מצה** is **אחזוק** and **כתיבה**.

asks: תוספות

ואם תאמר אם כן¹⁹ מנא ליה דכתיבה לחודה מהני לתנא קמא²⁰ –

And if you will say; if this is indeed so that **מצה** is **אחזוק** and **כתיבה**, how did the **ת"ק** derive that **כתיבה לחודה** is **מהני** according to the **ת"ק** –

כיון דמצה כתיבה ואחזוק –

Since **מצה** is **כתיבה** and **אחזוק**.

answers: תוספות

ויש לומר מדלא מפרש בהדיא מצת כותי מותרת הואיל והחזיקו בה –

And one can say; that since the **ת"ק** did not explicitly state that **מצת כותי** is permitted because they were **אחזוק** in **מצה**, rather they gave no reason –

משמע דלא הוי טעמא אלא משום דכתיבה שהוא טעם הידוע לכל בלא שום פירוש –

This indicates that the only reason **מצת כותי** is **מותרת** is only because it is **כתיבה**, for **כתיבה** is a known reason to all without requiring an explanation.²¹

asks: תוספות

ואם תאמר כיון דלתנא קמא חזקה לחודה לא מהניא²² –

And if you will say; since **חזקה** alone is not **מהניא** according to the **ת"ק** –

מנא לן דכתיבה לחודיה לא מהניא לרבן שמעון בן גמליאל –

From where does the **גמרא** derive that **כתיבה לחודיה** is not **מהניא** according to **רשב"ג** – **רשב"ג** shows where the **גמרא** assumes that **כתיבה לחודיה** לא **מהניא** לרשב"ג.

דפריך אי אחזוק כולי²³ –

¹⁹ See the previous answer of the ר"י (and footnote # 16).

²⁰ Our **גמרא** asks that according to the **ת"ק** an עד כותי should be כשר by all שטרות since it is **כתיבה**. We have no indication however that **אחזוק** is שטרות (as the **גמרא** asks later regarding **רשב"ג** that **אחזוק** וכו'). This question of the **גמרא** is valid only if assume that the **ת"ק** maintains that **מהני** **כתיבה לחודה**. However why did the **גמרא** assume that **כתיבה לחודיה מהני** according to the **ת"ק** (since **מצה** is **אחזוק** and **כתיבה**)?! [See footnote # 6.]

²¹ Everyone is aware that **מצה** is **כתיבה**. No one is aware whether **מצה** is **אחזוק** or not (as evidenced by the different views in the **גמרא** in חולין mentioned by תוספות previously). The חכמים did not explain why **מצת כותי** is **מותרת**; they assumed that we would understand that it is because it is **כתיבה** which is known to all. This proves that all that is relevant is only that it is **כתיבה**. However, **אחזוק** is irrelevant. See 'Thinking it over' # 1.

²² This is the conclusion of the **גמרא** in חולין that **א"ב** **כתיבה בלי אחזוק**. See תוספות previously.

²³ **כתיבה לחודיה מהני** how can the **גמרא** say regarding שטרות that if **אחזוק** it should be פסול, but it is **כתיבה**! This proves that our **גמרא** maintains that **כתיבה לחודיה** לא **מהני** according to **רשב"ג**.

For the גמרא asks according to the רשב"ג regarding שטרות, **if it is אחזק, etc. - דילמא כתיבה עדיפא דמהני אפילו לתנא קמא וכל שכן דמהני לרבן שמעון בן גמליאל - Perhaps כתיבה is superior to חזקה, for כתיבה is even according to the מהני (who maintain that לא מהני לא מהני (חזקה לחודיה), so כתיבה is certainly according to רשב"ג (who maintains that even מהני לחודיה)?²⁴**

כתיבה לחודיה that גמרא asks an additional question based on the assumption of our רשב"ג according to לא מהני.

ועוד במסקנא דחולין הוה ליה למימר אחזק בדלא כתיבה נמי איכא בינייהו –

And furthermore in the conclusion of the גמרא in חולין, the גמרא should have said that by כתיבה בלא אחזק there is also a difference between the ת"ק and רשב"ג instead of saying כתיבה איכא בינייהו without saying נמי. For there is an additional difference between the ת"ק and רשב"ג (besides כתיבה בלא אחזק), which is כתיבה לחודיה. And -

מדלא קאמר נמי משמע כתיבה לחודה מהניא לכולי עלמא²⁵ –

Since the גמרא did not insert the word נמי, this indicates that כתיבה לחודיה is according to everyone including רשב"ג. This contradicts our גמרא which maintains that כתיבה לחודיה לא מהני לרשב"ג.

answers: תוספות

ויש לומר דמספקא ליה להש"ס –

And one can say; that the גמרא is in doubt -

אי פליג רבן שמעון בן גמליאל אתנא קמא בכתיבה ולא אחזק –

Whether כתיבה ולא אחזק argues with the ת"ק in a case of אחזק. תוספות explains the reason for this doubt is -

מדלא קאמר כל מצוה שכתובה או שהוחזקו בה –

Since רשב"ג did not state, 'every מצוה which is כתובה or that the כותים were in it, etc. Rather רשב"ג omitted the concept of כתובה. This indicates that כתובה is irrelevant, or perhaps רשב"ג assumed that it was not necessary to mention it since we may assume ourselves that כתיבה is מהניא since it is לת"ק. This is the reason for the doubt as to the view of רשב"ג whether מהניא לחודיה or not.

responds to an anticipated question: תוספות

אף על גב דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה –

Even though one can argue that we know with a כ"ש that כתיבה לחודיה is

²⁴ This question is based on the premise that חזקה לחודיה is לת"ק. However if חזקה לחודיה is לת"ק, then there is no כ"ש that כתיבה should surely be לרשב"ג.

²⁵ The question is why our גמרא assumes that רשב"ג לא מהני לחודיה.

- כ"ש explains the תוספות²⁶. מהניא לרשב"ג

דהא לתנא קמא כתיבה מהניא ולא חזקה –

Because since according to the ת"ק we know that כתיבה is מהניא but not חזקה, so therefore according to רשב"ג that חזקה לחודיה מהניא it goes without saying that חזקה. So why is there a doubt?

אפילו הכי מספקא ליה להש"ס –

Nevertheless the גמרא is in doubt at to what is the view of רשב"ג regarding כתיבה, because -

דילמא לרבן שמעון בן גמליאל גריעא כתיבה מחזקה²⁷ מדלא פירש בהדיא –

Perhaps כתיבה is inferior to חזקה according to רשב"ג, since he did not clearly state that כתיבה לחודיה is (also) מהניא -

ולהכי לא קאמר התם אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא בינייהו –

And therefore it is understood why the גמרא there (in חולין) did not state **אחזוק בלא כתיבה נמי איכא בינייהו**, which would indicate that (according to רשב"ג) - (גמרא as it seems from our) כתיבה לחודיה לא מהניא

משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה אי פליג רבן שמעון בן גמליאל כדפירשנו:

Because as we explained, the גמרא is in doubt regarding אחזוק whether כתיבה ולא אחזוק argues with the ת"ק and maintains מהניא or not.

SUMMARY

אחזוק לחודיה and כתיבה לחודיה מהני ת"ק. The כתיבה ואחזוק is מזה. while רשב"ג maintains that אחזוק לחודיה מהני, but we are uncertain regarding כתיבה לחודיה.

THINKING IT OVER

1. ת"ק proves that אחזוק לחודיה is not מהני since he did not mention (אחזוק לחודיה) שחיטה²⁸. ת"ק proves that כתיבה לחודיה is מהני since he did not mention that מותרת כותי because it was אחזוק²⁹. Seemingly the second proof cancels the first proof. The reason the ת"ק did not mention שחיטה instead of מזה (is not because אחזוק לחודיה is מהני, but

²⁶ Therefore we cannot derive anything from the fact the רשב"ג did not mention כתיבה לחודיה since it is unnecessary for we can derive it with a כ"ש from the ת"ק.

²⁷ תוספות is introducing a new concept here. Even though the ת"ק assumes that כתיבה is superior to חזקה (for חזקה לחודיה לא מהני but כתיבה לחודיה מהני), nevertheless it is possible that רשב"ג disagrees with this premise and maintains that חזקה is superior to כתיבה and therefore we cannot infer from the ת"ק as to the view of רשב"ג. See (footnote # 15 and) 'Thinking it over' # 2.

²⁸ See footnote # 18.

²⁹ See footnote # 21.

rather) in order to teach us that ³⁰?! כתיבה לחודיה מהני

2. What is the ³¹ סברת המחלוקת whether כתיבה is superior (the opinion of the ת"ק), or whether אחזק is superior (the view of רשב"ג)?

³⁰ See 103 # אמ"ה and מהרש"א (הארוך), נח"מ.

³¹ See footnote # 27.